

การพัฒนาบทบาทของกลุ่มเยาวชนด้านการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม บ้านทับช้าง หมู่ 4 ตำบลท่าเกวียน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

วุฒิชัย สายบุญจวง^{1*}

Received : August 18, 2019

Revised : October 10, 2019

Accepted : December 23, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทบาทของกลุ่มเยาวชนด้านการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม บ้านทับช้าง หมู่ 4 ตำบลท่าเกวียน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและค้นหากิจกรรมในการพัฒนาบทบาทของกลุ่มเยาวชนและศึกษาถึงผลของการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาบทบาทของกลุ่มเยาวชนด้านการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม บ้านทับช้าง หมู่ 4 ตำบลท่าเกวียน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว โดยใช้แนวทางของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(participatory Action research: PAR) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบทบาทเยาวชนในบ้านทับช้าง โดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาประกอบด้วย การทำแผนที่เดินดิน การทำปฏิทินชุมชน และการศึกษาด้วยวิธีการสนทนาแบบกลุ่ม(Focus group)การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ(key-informant) จำนวน 15 คน การวิเคราะห์ปัญหาชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยประยุกต์ใช้เทคนิคเครื่องมือการวิเคราะห์ชุมชน ได้แก่ การทำแผนที่รอบในและรอบนอกของชุมชน การทำปฏิทินการผลิตและปฏิทินฤดูกาล การทำเส้นแบ่งเวลาของชุมชน และการทำ ทำเนียบผู้รู้ และดำเนินการตามวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมในการพัฒนาบทบาทของกลุ่มเยาวชนด้านการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม คือ การสร้างพื้นที่ให้กับเยาวชนได้มีโอกาสในการเรียนรู้ชุมชนของตนเอง ผ่านเครื่องมือวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การทำแผนที่รอบใน-รอบนอกของชุมชน,การทำผังโครงสร้างองค์กรชุมชนและการทำปฏิทินชุมชน 2.การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาโครงการและเครื่องมือในการ วิจัย 3 .การดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจำนวน 15 คน 4. การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาโครงการแก้ไขปัญหามุมชน ด้วยเทคนิค SWOT Analysis และเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม(appreciation-influence-control: A-I-C) และ5.การจัดกิจกรรมแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการติดป้าย ประชาสัมพันธ์ห้ามทิ้งขยะในจุดที่พบการนำขยะมาทิ้งในชุมชน

สำหรับผลจากการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาบทบาทของกลุ่มเยาวชนด้านการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม บ้านทับช้าง หมู่ 4 ตำบลท่าเกวียน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว คือ 1). เยาวชนในชุมชนได้แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น ในประเด็นการพัฒนาชุมชน เยาวชนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความคิด พฤติกรรม และพบแนวทางสำคัญที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนและเสนอจากเยาวชน คือ 1).การณรงค์เรื่องการทิ้งขยะที่ถูกวิธี โดยการทำป้ายประชาสัมพันธ์และการป้องกันการนำขยะมาทิ้งในชุมชนในพื้นที่ ๆ คือ บริเวณภายใน ชุมชนและริมทางถนนเข้าชุมชน 2).การตั้งทีมเยาวชนตาวีเศษในรูปแบบของคณะกรรมการเยาวชน จำนวน 10 คน เพื่อ

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
จังหวัดปทุมธานี

*ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: saybunjaung_24@hotmail.com

ทำหน้าที่คอยติดตามสถานการณ์ปัญหาขยะในชุมชน โดยกำหนดหน้าที่สำคัญ คือ (2.1) การติดตามสถานการณ์ปัญหาขยะในชุมชน (2.2) การรณรงค์ให้ความรู้เรื่องการทิ้งขยะที่ถูกวิธีให้กับชาวชุมชนและ บุคคลภายนอก เช่น รถขายของชำ ในรูปแบบของการ บอกกล่าว การแจกแผ่นพับความรู้เรื่องการทิ้งขยะอย่างถูกวิธี 3) การสร้างช่องทาง การสื่อสาร เพื่อคอยติดตามสถานการณ์ในประเด็นของสิ่งแวดล้อมในชุมชนและการนัด พบรวมกลุ่มทำ กิจกรรม ได้ใช้ช่องทางของ Social Network (LINE application) และนอกจากนี้ยังได้มีการขยายแนวความคิด เช่น การคัดแยกขยะไปสู่กลุ่มเพื่อนในโรงเรียน โดยการแนะนำการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง กรณีตัวอย่าง เช่น สามารถจำแนกได้ว่าขยะชนิดไหน ประเภทไหนที่ควรทิ้งลงในถังขยะชนิดที่มีการแบ่งประเภทของขยะไว้ อีกทั้ง ชาวชุมชนได้ ตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการคัดแยกขยะ โดยการทำหน้าที่ของกลุ่มเยาวชนในการแนะนำและ คอยติดตาม สังเกตพฤติกรรม ของคนในชุมชน(การเฝ้าระวัง) และผลการดำเนินงาน และประเด็นสำคัญที่ได้จาก การดำเนินโครงการ วิจัย คือ ปัญหาขยะพลัดถิ่น(จากบุคคลภายนอกนำมาทิ้งในบริเวณชุมชน)

ในปัจจุบันพบว่าปัญหานั้นหมดไป ก็ด้วยวิธีการติดป้ายประชาสัมพันธ์ห้ามทิ้งขยะในชุมชนรวมทั้ง การสร้างความตระหนักใน ประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยชาวชุมชนร่วมกับเยาวชนในชุมชนปัญหาขยะพลัดถิ่น (จากบุคคลภายนอกนำมาทิ้งในบริเวณชุมชน) ในปัจจุบันพบว่าปัญหานั้นหมดไป ก็ด้วยวิธีการติดป้าย ประชาสัมพันธ์ห้ามทิ้งขยะในชุมชนรวมทั้งการสร้าง ความตระหนักในประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยชาวชุมชน ร่วมกับเยาวชนในชุมชน

คำสำคัญ : เยาวชน,การจัดการขยะ,การมีส่วนร่วม

DEVELOPMENT OF YOUTH'S ROLE IN PARTICIPATORY TRASH MANAGEMENT, BAN THAPCHANG MOO4, TAMBON THAKWIEN, WATTANANAKHON DISTRICT, SAKAEW

Wuttichai Saybunjaung^{1*}

Abstract

The objectives of the research were to develop and find out activities to improve youth's role and to study the results of making activities of youth in participatory trash management Ban Thapchang Moo4, Tambon Thakwien, Wattananakhon District Sakaew, by using Participatory Action Research: Data collection used the anthropology method. It consisted of a walking route, community's calendar and discussions in focus groups. 15 community residents were interviewed in –depth. Many techniques were applied to analyze the community such as making inside and outside mapped routes, making production calendars and seasonal calendars, a community's timeline and compiling an expert directory. Participatory Action Research was implemented. The results found that activities for developing youth's role in participatory trash management were: 1) Produce community's space for youth to learn their community through the instrument of participation in the community, including, the making of inside and outside maps, the making of a flow chart of community and the community's calendar. 2) Workshop to develop project and research tools. 3) Collecting data by in –depth interviewing of 15 key community residents for information. 4) Workshops to develop projects to solve community problems by using “SWOT” Analysis technique and appreciation-influence-control: “A-I –C technique”. 5) Solving problems by setting up bill-boards warning “Don't throw trash” in prohibited areas. For the results of activities in participatory trash management Ban Thapchang Moo4, Tambon Thakwien, Wattananakhon District, Sakaew were: 1) Discussion among youth in community the topic of community development and being able to change behaviors and ideas and being able to find out the methods and ways from those discussions that is 1.1) Campaign to dispose of trash properly by setting up bill-boards to protect throwing trash in prohibited areas. 2) Setting up a youth's committee of about 10 people in order to implement a trash watch and control program in community. Additionally, by setting up their duties. 2.1) monitor the trash problem in community. 2.2) Campaign to give knowledge to people both in community and outsiders in disposal of trash properly and by telling and distributing brochure. 3) Creating a community channel to watch the environment in community and gather to make activities by using LINE social communication application. Finally, there was waste segregation in schools by suggesting how to separate waste before disposing. For example, people in

¹ Bachelor of Art program Community Development VALAYA ALONGKORN RAJABHAT UNIVERSISTY under the Royal Patronage,

* Corresponding author, e-mail: saybunjaung_24@hotmail.com

community were able to separate all kinds of waste such as plastics, paper, glass bottles and biodegradable waste and dispose in suitable trash cans and further, to realize the importance of separated waste by watchful teen groups in the community. It was learned that much of the community trash was as a result of “outsiders” from other communities hauling and dumping rubbish and trash in the district.

Keywords : Youth, Waste management, Participation

บทนำ

จากข้อมูลประชากรของประเทศไทย ในปี พ.ศ.2560 พบว่า ประเทศไทยมีประชากรรวมทั้งสิ้น 66,188,503 คน โดย แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 32,464,906 คน และเพศหญิง จำนวน 33,723,597 คน และในจำนวนนี้ยังมีประชากรเด็กและเยาวชน ที่มีอายุตั้งแต่ 0-25 ปี จำนวน 21,227,381 คน โดยแบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 10,870,928 คน และเพศหญิง จำนวน 10,3564,453 คน ซึ่งลดลงจากปี พ.ศ. 2559 จำนวน 304,425 คน และทั้งนี้หากพิจารณาข้อมูลประชากรในประเทศไทยเมื่อเดือนธันวาคม 2560 จะพบว่า ในปี พ.ศ. 2560 มีประชากรอายุระหว่าง 0-25 ปี จำนวน 21,227,381 คน โดยมีเด็กที่มีอายุระหว่าง 0-18 ปี จำนวน 13,730,927 คน และเยาวชนอายุระหว่าง 18-25 ปี จำนวน 7,494,496 คน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรเด็กเป็นรายภาค จะพบว่า ภูมิภาคที่มีประชากรเด็กและเยาวชนมากที่สุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีจำนวนเด็กและเยาวชนรวมทั้งสิ้น 7,204,213 คน รองลงมาคือ ภาคเหนือ มีจำนวนประชากรเด็กและเยาวชน จำนวน 3,541,457 คน และภาคใต้จำนวน 3,492,316 คน ตามลำดับ, (กรมกิจการเด็กและเยาวชน,2561:1-2)

อย่างไรก็ดีในขณะที่สภาพสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วซึ่งสืบเนื่องมาจากการมุ่งเน้นการพัฒนาที่มุ่งไปสู่ความทันสมัย(Modernization) ซึ่งได้ส่งผลให้สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมา โดยเฉพาะลักษณะของครอบครัวคนไทยที่มีรูปแบบและบทบาทหน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น การมีบุตรน้อยลง ขนาดครอบครัวมีขนาดเล็กลงเป็นครอบครัวแบบเดี่ยว อัตราการอย่างร้างมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี และนอกจากนี้ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ที่มีความก้าวหน้าสูงขึ้น สามารถตอบสนองความต้องการของคนในทุกรูปแบบ เช่น ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ที่ทำให้การสื่อสารเป็นเรื่องที่ง่ายและรวดเร็ว ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน เป็นการเพิ่มช่องทางและโอกาสให้การเข้าถึงแหล่งความรู้ใหม่ๆ ตลอดจนการจุดประกายความคิด จิตนาการใหม่ ได้เป็นอย่างดี แต่ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีได้สร้างช่องทางและสังคมแห่งการเรียนรู้ใหม่ๆ ให้กับเด็กและเยาวชน ในทางกลับกันจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีก็ยังเป็นภัยคุกคามต่อเด็กและเยาวชนจากการใช้เทคโนโลยีมากเกินไป ไม่ว่าจะในรูปแบบของการใช้เทคโนโลยีไม่เหมาะสม อาทิ การติดเกมออนไลน์ การดูสื่อลามกอนาจาร ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของครอบครัวไทย เช่น ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงบุตรเพียงลำพัง ครอบครัวพ่อแม่หย่าร้าง อีกทั้งการดำเนินชีวิตของครอบครัวที่มีการเปลี่ยนแปลงที่ทั้งพ่อและแม่ต้องแสวงหารายได้ ทำให้ไม่สามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรได้เท่าที่ควร ส่งผลให้เด็กไม่ได้รับการดูแลที่เพียงพอ จึงถูกดึงดูจากสิ่งจูงใจภายนอกครอบครัวโดยง่าย เช่น ติดเกม ติดสารเสพติด มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอัน สนใจตัวเองมากกว่าส่วนรวม ตลอดจนการขาดจิตสำนึกต่อสังคมส่วนร่วมและไม่กล้าแสดงออกต่อสาธารณะ เป็นต้น

ทั้งนี้ จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาชุมชน บ้านทับช้าง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าเกวียน อำเภอดอนนาค จังหวัดสระแก้ว ด้วยวิธีการทางมานุษยวิทยาประกอบด้วย การทำแผนที่เดินดิน การทำปฏิทินชุมชนและสนทนาแบบกลุ่ม(focus group) ในวันที่ 21 สิงหาคม 2560 ทำให้ทราบว่า บ้านทับช้างเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าเกวียน อำเภอดอนนาค จังหวัดสระแก้ว สภาพพื้นที่เป็นที่ราบติดภูเขา ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตรและรับจ้างเป็นหลัก มีพื้นที่ทั้งหมด 80 ไร่ และจากการสนทนามุขร่วมกับผู้นำชุมชน ชาวชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ยังพบว่า บ้านทับช้าง หมู่ที่ 4 เป็นพื้นที่หนึ่ง ที่มีประเด็นปัญหาสำคัญ คือ เด็กและเยาวชนในชุมชนมักมีความสนใจตัวเองมากกว่าส่วนรวม การขาดจิตสำนึกต่อสังคมส่วนร่วมและไม่กล้าแสดงออกต่อสาธารณะ อีกทั้งไม่ได้รับโอกาสในส่งเสริมและการสร้างความตระหนักรู้ในบทบาทและหน้าที่ของตนเองและต่อชุมชนท้องถิ่น อันสืบเนื่องจากการขาดความเอาใจใส่ดูแลจากครอบครัวเท่าที่ควรและจากวิถีการดำรงชีวิตที่ผู้ปกครองต้องออกไปประกอบอาชีพ เช่น ทำงานโรงงาน รับจ้างตัดอ้อย ซึ่ง

ลักษณะดังกล่าว คือ การออกไปทำงานแต่เช้าตรู่และกลับมาในช่วงเวลาพม่า ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถที่จะดูแลเอาใจใส่บุตรหลานได้ดีเท่าที่ควร ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ยังขาดการให้ความสำคัญกับเยาวชนในชุมชน ซึ่งได้ส่งผลให้เกิดปัญหาตามมา คือ เยาวชนไม่ได้รับการส่งเสริมด้านการพัฒนาตนเองและขาดทักษะในการเรียนรู้และการใช้ชีวิต ตลอดจนการไม่ตระหนักในสิทธิและบทบาทหน้าที่ของเยาวชนที่ดีต่อครอบครัวและชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ทั้งนี้ นอกจากประเด็นปัญหาของเยาวชนแล้ว บ้านทับช้าง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าเกวียน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ยังมีอีกปรากฏการณ์หนึ่งที่ชาวชุมชนได้ให้ความสำคัญและตระหนักว่าเป็นประเด็นปัญหาสำคัญของชุมชน คือ ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม คือ การลักลอบนำขยะมาทิ้งจากบุคคลภายนอกบริเวณริมทางถนนเข้าชุมชน ซึ่งพบจุดปัญหา 5 จุด ซึ่งเป็นเส้นทางที่เยาวชนได้ใช้สัญจรในการเดินทางไปโรงเรียน ตลอดจนเป็นแหล่งที่ใช้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น สนามเล่นกีฬา ศาลาประชาคมหมู่บ้าน ที่เกิดจากรถขายของชำเมื่อเวลาเข้ามาขายของในชุมชน ได้มีการทิ้งเศษผัก กุ้งพลาสติก เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลให้ชุมชนมีทัศนียภาพที่ไม่น่าดู โดยเฉพาะบริเวณหรือจุดที่มีการนำขยะมาทิ้ง ตลอดจนมีกลิ่นเหม็น อีกทั้งยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ ที่เป็นพาหะนำโรค เช่น หนู แมลงวัน แมลงสาบ เป็นต้น อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าปัญหาดังกล่าวนั้น ชาวชุมชนจะได้พยายามที่จะพัฒนาและแก้ไขปัญหาของตนเองมาโดยตลอด แต่ปัญหาดังกล่าวก็ยังไม่สามารถแก้ไขได้อย่างดีเท่าที่ควร จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ทำให้ชาวชุมชน ผู้นำชุมชนและผู้วิจัย ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาและมุ่งที่จะพัฒนาแนวทางและพัฒนามาตรการของเยาวชน โดยใช้แนวทางของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory Action research: PAR) มาเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างเยาวชน ประชาชน ผู้นำชุมชนในชุมชน ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยนำประเด็นขยะเข้ามาสร้างพื้นที่ให้กับเยาวชนได้เข้ามา มีบทบาทและมีส่วนร่วม ซึ่งเชื่อว่า จะสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างตรงจุดและเกิดการพัฒนาศักยภาพ สร้างการเรียนรู้ให้กับเยาวชน ตลอดจนชาวชุมชน ไปพร้อมกับกระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังที่ กาญจนา ทองทั่ว (2552:15) ได้อธิบายว่า งานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น จะช่วยเพิ่มพลังทางปัญญาให้ชาวชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหาของตนเอง โดยผ่านกระบวนการวิจัยและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แสวงหาทางเลือก แล้วนำไปสู่การจัดการแก้ปัญหาที่แท้จริง อีกทั้งยังจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมและสร้างพื้นที่ให้กับเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นของตนเอง ผ่านการมีส่วนร่วมในการวางแผน การจัดการ ตลอดจนการปฏิบัติการและการประเมินการดำเนินงาน (สมพงษ์ จิตระดับ สุธงคะวาทีน ,2555:1)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเพื่อพัฒนาและค้นหากิจกรรมในการพัฒนาบทบาทของกลุ่มเยาวชนด้านการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมบ้านทับช้าง หมู่ 4 ตำบลท่าเกวียน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อศึกษาผลของการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาบทบาทของกลุ่มเยาวชนด้านการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม บ้านทับช้าง หมู่ 4 ตำบลท่าเกวียน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการวิจัยในแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ คือ 1). การคัดเลือกและศึกษาชุมชนด้วยวิธีการทางมานุษยวิทยาประกอบด้วย การทำแผนที่เดินดิน การทำปฏิทินชุมชน 2). การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน

แบบมีส่วนร่วม โดยประยุกต์ใช้เทคนิคเครื่องมือการวิเคราะห์ชุมชน ได้แก่ การทำแผนที่รอบในและรอบนอกของชุมชน การทำปฏิทินการผลิตและปฏิทินฤดูกาล การทำเส้นแบ่งเวลาของชุมชน และการทำ ทำเนียบผู้รู้ เป็นต้น และการศึกษาด้วยวิธีการสนทากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา และการค้นหาวิจัยชาวบ้าน 3). การพัฒนาศักยภาพนักวิจัยชาวบ้าน ในประเด็นการวิจัยและการพัฒนาเครื่องมือการวิจัย 4). การร่วมเก็บข้อมูลการวิจัย 5). การสรุปและวิเคราะห์ผลการวิจัย 6) การนำเสนอผลการวิจัยให้กับชาวชุมชน ด้วยวิธีการ ประชุมกลุ่ม 7). การจัดกิจกรรมวางแผนแก้ไขปัญหา 8) การสรุปผลการดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

สำหรับผลการการวิจัย เรื่องพัฒนาบทบาทของกลุ่มเยาวชนด้านการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม บ้านทับช้าง หมู่ 4 ตำบลท่าเกวียน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว พบว่า กิจกรรมในการพัฒนาบทบาทของกลุ่มเยาวชนด้านการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม คือ 1). การวิเคราะห์ชุมชนด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม ด้วยเทคนิคการ ประเมินสถานะชนบทแบบมีส่วนร่วม(Participatory rural appraisal : PRA) ได้แก่ การทำแผนที่รอบใน-รอบ นอกของ ชุม ชน,การทำผังโครงสร้างองค์กรชุมชนและการทำปฏิทินชุมชน 2). การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนา โครงการและเครื่องมือในการวิจัย 3) .การดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับ ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 15 คน 4). การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาโครงการแก้ไขปัญหาชุมชน ด้วยเทคนิค SWOT Analysis และเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม(appreciation-influence-control: A-I-C) และ5).การจัดกิจกรรมแก้ไข ปัญหาด้วยวิธีการติดป้ายป้ายประชาสัมพันธ์ห้ามทิ้งขยะในจุดที่พบการนำขยะมาทิ้งในชุมชน สำหรับผลของการ ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาบทบาทของกลุ่มเยาวชนด้านการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม บ้านทับช้าง หมู่ 4 ตำบลท่าเกวียน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว พบว่า 1). เยาวชนในชุมชนได้ แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น ใน ประเด็นการพัฒนาชุมชน เยาวชนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความคิด พฤติกรรม และ2). พบแนวทางสำคัญที่เกิด จากการแลกเปลี่ยนและเสนอจากเยาวชน คือ (2.1) การรณรงค์เรื่องการทิ้งขยะที่ถูกวิธีโดยการทำป้าย ประชาสัมพันธ์และการป้องกันการนำขยะ มาทิ้งในชุมชนในพื้นที่ ๆ คือ บริเวณภายในชุมชนและริมทางถนนเข้าชุมชน (2.2) การตั้งทีมเยาวชนตาวิเศษใน รูปแบบของคณะกรรมการเยาวชน จำนวน 10 คน เพื่อทำหน้าที่คอยติดตามสถานการณ์ปัญหาขยะในชุมชน โดย กำหนดหน้าที่ สำคัญคือ (1). ติดตามสถานการณ์ปัญหาขยะในชุมชน (2). การรณรงค์ให้ความรู้เรื่องการทิ้งขยะที่ถูกวิธี ให้กับชาวชุมชนและ บุคคลภายนอก เช่น รถขายของชำ ในรูปแบบของการบอกกล่าว การแจกแผ่นพับความรู้ เรื่องการทิ้งขยะอย่างถูก วิธี (3). การสร้างช่องทางการสื่อสาร เพื่อคอยติดตามสถานการณ์ในประเด็นของ สิ่งแวดล้อมในชุมชนและการนัด พบรวมกลุ่มทำกิจกรรม ได้ใช้ช่องทางของ Social Network(LINE) และนอกจากนี้ยังได้มีการขยายแนวความคิด เช่น การคัดแยกขยะไปสู่กลุ่มเพื่อนในโรงเรียน โดยการแนะนำการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง กรณีตัวอย่าง เช่น สามารถจำแนกได้ว่าขยะชนิดไหน ประเภทไหนที่ควรทิ้งลงในถังขยะชนิดที่มีการแบ่งประเภทของขยะไว้ อีกทั้งชาวชุมชนได้ตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการคัดแยกขยะ โดยการทำหน้าที่ของกลุ่มเยาวชนในการแนะนำและคอยติดตาม สังเกตพฤติกรรมของคนในชุมชน(การเฝ้าระวัง) และผลการดำเนินงานและประเด็นสำคัญที่ได้จากการดำเนินโครงการ วิจัย คือ ปัญหาขยะพลัดถิ่น(จากบุคคลภายนอกนำมาทิ้งในบริเวณชุมชน) ในปัจจุบันพบว่าปัญหานั้นหมดไป ก็ด้วยวิธีการติดป้ายประชาสัมพันธ์ห้ามทิ้งขยะในชุมชนรวมทั้งการสร้างความตระหนักในประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยชาวชุมชนร่วมกับเยาวชนในชุมชน

สรุปผล อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาบทบาทของกลุ่มเยาวชนด้านการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม บ้านทับช้าง หมู่ 4 ตำบลท่าเกวียน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว พบกิจกรรมสำคัญในการพัฒนาบทบาทเยาวชน ได้แก่ การสร้างพื้นที่ให้กับเยาวชนได้มีโอกาสในการเรียนรู้ ชุมชนของตนเอง ผ่านเครื่องมือวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การทำแผนที่รอบใน-รอบนอกของชุมชน, การทำผังโครงสร้างองค์กรชุมชนและการทำปฏิทินชุมชน 2. การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาโครงการและเครื่องมือในการ วิจัย 3 .การดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับ ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจำนวน 15 คน 4. การประชุม เชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาโครงการแก้ไขปัญหาชุมชน ด้วยเทคนิค Swot Analysis และเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (appreciation-influence-control: A-I-C) และ 5. การจัดกิจกรรมแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการติดป้ายประชาสัมพันธ์ห้ามทิ้งขยะในจุดที่พบการนำขยะมาทิ้ง ในชุมชน สำหรับผลของการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาบทบาทของกลุ่มเยาวชนด้านการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม พบว่า (1) เยาวชนในชุมชนได้แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น ในประเด็นการพัฒนาชุมชน เยาวชนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความคิด พฤติกรรม และการมีส่วนร่วมและพบแนวทางสำคัญที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนและเสนอจากเยาวชน คือ 1). การรณรงค์เรื่องการทิ้งขยะที่ ถูก วิถีโดยการทำป้ายประชาสัมพันธ์และการป้องกันการนำขยะมาทิ้งในชุมชนในพื้นที่ ๆ คือ บริเวณภายใน ชุมชนและริมทางถนนเข้า ชุมชน 2). การตั้งทีมเยาวชนตาวิเศษในรูปแบบของคณะกรรมการเยาวชน จำนวน 10 คน เพื่อทำหน้าที่คอยติดตามสถานการณ์ ปัญหาขยะในชุมชน โดยกำหนดหน้าที่ สำคัญ คือ (1) ติดตาม สถานการณ์ปัญหาขยะในชุมชน (2) รณรงค์ให้ความรู้เรื่องการทิ้ง ขยะที่ถูกวิถีให้กับชาวชุมชนและ บุคคลภายนอก เช่น รถขายของชำ ในรูปแบบของการบอกกล่าว การแจกแผ่นพับความรู้เรื่องการ ทิ้งขยะอย่างถูก วิถี 3) การสร้างช่องทางการสื่อสาร เพื่อคอยติดตามสถานการณ์ในประเด็นของสิ่งแวดล้อมในชุมชนและการนัด พบรวมกลุ่มทำกิจกรรม ได้ใช้ช่องทางของ Social Network LINE (application) มีการขยายแนวความคิด เช่น การคัดแยกขยะไปสู่กลุ่มเพื่อนในโรงเรียน โดยการแนะนำ การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง กรณีตัวอย่าง เช่น สามารถจำแนกได้ว่าขยะชนิดไหน ประเภทไหนที่ควรทิ้งลงในถังขยะ ชนิดที่มีการแบ่งประเภทของขยะไว้ อีกทั้งชาวชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการคัดแยกขยะ โดยการทำหน้าที่ของกลุ่มเยาวชนในการแนะนำและคอยติดตาม สังเกตพฤติกรรมของคนในชุมชน(การเผ่าระวัง)

ทั้งนี้จากผลจากการกิจกรรมดังกล่าว ทำให้เยาวชนในชุมชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นการพัฒนาชุมชน เยาวชนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความคิด พฤติกรรม และการมีส่วนร่วมและพบแนวทางสำคัญที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนและเสนอ จาก ดังนั้นการสร้างการมีส่วนร่วมและพัฒนาบทบาทให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง จึง เปรียบเสมือนเป็นการสร้างครอบครัวเพื่อการก้าวสู่การขยายตัวต่อกลุ่มใหญ่ของคนส่วนรวมในสังคม ดังนั้นการพัฒนาเยาวชนไม่ว่า จะด้วยวิธีการหรือแนวทางต่าง ๆ ควรต้องยึดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งการส่งเสริมดูแลเอาใจใส่ควรเริ่มตั้งแต่ระดับพฤติกรรม ซึ่ง อิทธิพลของสภาพแวดล้อม ตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูจะส่งผลสำคัญต่อพฤติกรรมของเยาวชน ดังที่ Bronfenbrenner ได้ อธิบาย ว่า อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม กระบวนการขัดเกลาทางสังคมตลอดจนอิทธิพลของกลุ่มทางสังคมนั้นจะเป็น ปัจจัยพื้นฐานทางจิตวิทยา ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน อย่างไรก็ตามการพัฒนาบทบาทเยาวชนและสร้างการมีส่วนร่วม อีกทั้งการให้ ความสำคัญโดยให้เยาวชนเป้าหมายได้ร่วมกิจกรรม ผ่านกระบวนการกลุ่ม ได้ร่วมกันคิดวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นร่วมกันพร้อม ทั้งนำเสนอในสิ่งที่ตนเองได้คิดให้กับกลุ่ม ตลอดจนเวทีใหญ่ จะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมการรวมตัวของเยาวชนในชุมชนเพื่อ ร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนด้วยตนเอง และเป็นเวทีของการพูดคุย แลกเปลี่ยนแบบไม่ใช้ได้เสียง เกี่ยวกับข้อมูล เช่น การแก้ไขปัญหาในชุมชน การวางแผนพัฒนาชุมชน การกำหนดข้อตกลงร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่ม เพื่อเป็นช่องทางในการเปิดพื้นที่ให้เยาวชนได้แสดงออกทางความคิดและลงมือปฏิบัติ ด้วยตนเอง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพัฒนาแนวทางในการสร้างความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครอบครัว ตลอดจนโรงเรียน ในการที่จะดูแล ตลอดจนปกป้องคุ้มครอง และพัฒนาเยาวชน ทั้งการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว นันทนาการชุมชน ตลอดจนการเสริมกลังเยาวชนให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชน ในรูปแบบของจัด กิจกรรมกลุ่ม เช่น เวทีเสวนารับฟังความคิดเห็นในชุมชน

2. ควรศึกษาในประเด็นการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้กับเยาวชนโดยใช้เทคนิคที่สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ไปพร้อมกับการพัฒนา

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยการเอื้อเฟื้อข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ความร่วมมือต่าง ๆ ของหลายท่าน ซึ่งได้ให้การสนับสนุน ผู้วิจัยตั้งแต่เริ่มต้นงานวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณผู้นำชุมชน ผู้บริหาร สมาชิกสภาและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเกวียน ตลอดจนชาวชุมชนบ้านทับช้าง หมู่ 4 ตำบลท่าเกวียน อำเภอดอนจาน จังหวัดสระแก้ว ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลที่เป็น ประโยชน์ต่อการวิจัย รวมทั้งการเสียสละเวลาอันมีค่าในการร่วมกระบวนการวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณ คุณปราณี ภู่อสา ที่กรุณาเป็น ผู้ประสานงาน ผู้คอยอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการวิจัย ตั้งแต่การนัดหมาย การ ประชาสัมพันธ์ให้ ชาวชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม และทีมแม่บ้านประจำชุมชน ที่ช่วยจัดหาหาเมนูและลงมือปรุงอาหารให้กับทีม นักวิจัย และผู้เข้าร่วมกิจกรรมการวิจัย ขอขอบคุณเยาวชนในบ้านทับช้าง หมู่ 4 ตำบลท่าเกวียน อำเภอดอนจาน จังหวัดสระแก้ว ที่ให้ ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม คอยติดตามเฝ้ามองสถานการณ์ของชุมชนและที่สำคัญ คือ การรายงานสถานการณ์ด้านขยะ ให้ทีมวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ได้ทราบ และท้ายที่สุดนี้ขอกราบขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี โดย) ที่ได้กรุณาอนุมัติทุนสำหรับการวิจัยภายใต้ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาสร้างพลังร่วมในการพัฒนาเป็นเมืองน่าอยู่ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนโครงการย่อยที่ 2 สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่เหมาะสมกับการพัฒนาเชิงพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ทองทั่ว. (2552). *ลีลาวิจัยไต้หวัน*. เชียงใหม่: พิมพ์ที่ ห.จ.ก..นิตดาการพิมพ์.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2559). *วิถีชุมชน เครื่องมือ 7 ชิ้น ที่ทำให้งานชุมชนง่าย ได้ผล และสนุก*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ที่บริษัทหนังสือดีวัน จำกัด
- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2560). *รายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประจำปี 2560*. สืบค้น 25 พฤษภาคม 2561. จาก www.dcy.go.th.
- _____. (2561). *แนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานกิจการของสภาเด็กและเยาวชน ประจำปี งบประมาณ 2561*. สืบค้น 25 พฤษภาคม 2561. จาก <http://dcy.go.th>
- _____. (2561). *อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กฉบับเด็ก*. สืบค้น 24 พฤษภาคม 2561, จาก <http://dcy.go.th>
- คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555- 2559*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ที่โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- วราทิพย์ แก่นสารและคณะ. (2559). *โครงการศึกษาการเสริมสร้างพลังเยาวชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างสุขในชุมชนหนองซอน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น.
- วรรณดี สุทธิธารากร. (2557). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและกระบวนการทางสำนึก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม
- สมพงษ์ จิตระดับ สุอังคะวาทิน. (2555). *การวิจัยสู่การปฏิบัติ: รูปแบบการมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชนในประเทศไทย*. สืบค้น 25 พฤษภาคม 2561. จาก <http://resource.thaihealth.or.th/taxonomy/term/2090>.
-
- และคณะ. (2556). *โครงการพัฒนาสมรรถนะระบบที่ปรึกษาให้สภาเด็กและเยาวชนในประเทศไทย*. สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. สืบค้น 25 พฤษภาคม 2561. จาก http://dcy.go.th/webnew/upload/download/file_20152411004218_1.pdf.